[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 417

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ

ਬਨਾਮ

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 508)

ਮਾਰਚ 15, 2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ ਜੇ]

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881-ਧਾਰਾਵਾਂ 118, 138 ਅਤੇ 139 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ—ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧਿਨ 118 ਅਤੇ 139-7 ਦੇ ਤਹਿਤ 3-3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ 7 ਚੈੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2- ਬੇਇੱਜ਼ਤ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ 7 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ - ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫੀ ਫੰਡਾਂ ਜਾਂ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਧਾਰਾ 138 ਅਤੇ ਧਰਾਵਾਂ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ- ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਭਾਵ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ

ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ - ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ - 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਹਰੇਕ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਦੁੱਗਣੀ (ਭਾਵ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) - ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ - ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 5.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ- ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ।

417

XXXXXX

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ,

ਕਿਹਾ ਕਿ : 1.1 ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਆਮ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ

ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਉਸਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 11. 1] [432- B- F]

1.2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ 'ਤੇ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਨਾਕਾਫੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 NI ਐਕਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਭਾਵ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਹੋਂਦ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਬੋਝ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੰਡਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। [ਪਾਰਸ 14, 16][434- ਡੀ-ਐਫ; 435-ਐਚ; 436-ਏ-ਬੀ]

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ 419

1.3 ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਝੁਕਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ/ ਸਮੱਗਰੀ/ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ

ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਕੁਝ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। 'ਜੇ' ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਪਾਰਸ 17, 18, 18.3 ਅਤੇ 18.4][437-ਡੀ-ਐਚ; 438- ਜੀ; 439-ਜੀ-ਐਚ]

XXXXXX

1.4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਕਤ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਪਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ 'ਜੇ' ਵਾਲੇ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ ਬੈਂਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਉਹੀ ਚੈੱਕ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ 21.03.2007 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ-ਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ 01.04.2008 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 01.12.2008 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18.6] [440-E-F]

XXXXXX

1.5 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸੀ; ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਕੱਚੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਗਵਾਹ ਤੱਥਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣੂ ਸੀ ਆਦਿ ਢੁਕਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 1188 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ; ਜਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ; ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਦਫਤਰ 8 ਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਕਾਰਕ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਰਕ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸੱਤ ਚੈੱਕ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ,

ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਨੂੰ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ- ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਸਲ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਕਮ (22,50,000/- ਰੁਪਏ ਤੱਕ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 21.03.2017 ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। NI ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਗਾੜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 19-21] [441-ਡੀ-ਐਚ; 442-ਏ-ਡੀ, ਐਫ]

XXXXXX

1. 6 NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਹੈ, ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1191/2017 ਤੋਂ 1196/2017 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1187/2017 ਵਿੱਚ 08.01.2018 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਆਮ ਫੈਸਲਾ

ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ NI ਐਕਟ 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ 7 ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤੋਂ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ (ਭਾਵ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ) ਦੁੱਗਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 5.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (ਪਾਰਸ 22, 23. 1 ਅਤੇ 24) [442-G; 443-A-B, D-G]

ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 441: [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 507 – ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ।

ਅਰੁਲਵੇਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 206: **[2009] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1081**; *ਐਮ.ਐਸ. ਨਾਰਾਇਣ ਮੈਨਨ ਉਰਫ ਮਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2006) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 39: [2006] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 124; *ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟਸ (2009) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 519*: [2008] 17 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 572- ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[2009] 14 SCR 1081	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 8
[2006] 3 Suppl. SCR 124	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 8
[2008] 17 SCR 572	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 8
[2010] 6 SCR 507	ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 15

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 508.

2017 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1191 ਤੋਂ 1196 ਵਿੱਚ ਅਤੇ 1187 ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 08.01.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹੁਜੇਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪ੍ਰਧੁਮਨ ਗੋਹਿਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਰੁਣਾ ਸਿੰਘ ਗੋਹਿਲ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਚੌਬੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਨਵੀ ਭਟਨਾਗਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ।

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ 423

ਉੱਤਰ ਦਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਭਿਰਾਜ ਆਰ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਬਾਜਪਾਈ, ਸ਼ੰਕੁਰ ਸੁਧਾ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਚਾ ਪਾਂਡੇ, ਅਮਿਤ ਦੂਬੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਹੇਮੰਤਿਕਾ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੇਸਲ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪੂਜਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਾਰੁਲ ਲੂਥਰਾ, ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ :

ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (Leave granted)।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1191/2017 ਤੋਂ 1196/2017 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1187/2017 ਵਿੱਚ 08.01.2018 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 8ਵੇਂ ਵਧੀਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ 09.06.2017 ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਡੋਦਰਾ ਵਿੱਚ

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ('NI ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 7 ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ 7 ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 08.01.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਰਕਮ (ਭਾਵ, 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ) ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 1 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ; ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 5.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਾਵਿਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ: ਉਸਦਾ ਦਫਤਰ ਅਲਕਾਪੁਰੀ, ਵਡੋਦਰਾ ਵਿਖੇ ਵਿੰਡਰ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ; ਦੋਸ਼ੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਖਾਣ ਯੋਗ ਮਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ 22,50,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਮੰਗ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬੈਂਕ, ਅਲਕਾਪੁਰੀ ਬ੍ਰਾਂਚ, ਵਡੋਦਰਾ ਵਿਖੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ "ਓਪਨਿੰਗ ਬੈਲੇਂਸ ਨਾਕਾਫੀ ਸੀ" ਜਾਂ "ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ"। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ

ਕਿ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---

[1]ਨੰਬਰ 44345/2009, 46499/2008, 46254/2008, 48420/2008, 40321/2008, 48631/2008 ਅਤੇ 46503/2008.

XXXXXX

4. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਜੂਨ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ, 2008 ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਰੋਕਤ 7 ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ PW -1 ਅਤੇ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੂੰ PW -2 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਚੈੱਕ ਸਮੇਤ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ; ਬੈਂਕ ਰਿਫੰਡ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਪੱਤਰ; ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ; ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਵੀਕਾਰ। ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨੋਟ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਕੁਝ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਕੋਲ ਪਏ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ

ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

5. ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਨ ਨੁਕਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ [2]:

---

[2] ਇਹ ਫੈਸਲਾ 2008 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 46499 ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ.]

1. ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੱਖੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਲਈ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 763346 ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਨਕਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ" ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨੋਟਿਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ?

2. ਕਿਹੜਾ ਆਦੇਸ਼?"

6. ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ: (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 441, NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

6.1. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਕ ਲੱਭੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ (ਏ) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ; (ਬੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਰਸੀਦਾਂ, ਪ੍ਰੋਮਿਸਰੀ ਨੋਟਾਂ ਜਾਂ ਕੱਚੇ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ; (ਸੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ- ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ, (ਡੀ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਈ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲੋਂ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ; (ਐਫ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ- ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 7 ਚੈੱਕ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (ਜੀ) ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਦਫਤਰ ਵਿੰਡਰ ਪਲਾਜ਼ਾ ਦੀ 8 ਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕ ਧੋਣ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ।

XXXXXX

6.2 ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੰਡਨ ਸਬੂਤ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ; ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਅੰਸ਼ਕ

ਭੁਗਤਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ 7 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਪਰ ਵੱਖਰੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 09.06.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"19.....*ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਖੰਡਨ ਯੋਗ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5,6,32, 118 ਅਤੇ 139 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ/ਦੇਣਦਾਰੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।*

** *** *** ***

22. ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੈੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ *N.I.* ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118,119 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।"

7. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 08.01.2018 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਸਹੀ ਰਹੇਗੀ; ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ

ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---

[3] ਦੁਬਾਰਾ ਇਹ ਕੱਢਣਾ 2008 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 46499 ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ.]

7.1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਆਮਦਨ-ਟੈਕਸ ਰਿਟਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਏਗਾ ਪਰ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਰਕਮ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਧੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੇ ਹੈਂਡ ਲੋਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਕਤ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ N। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ।

"24. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੰਡ ਦੇ ਸਰੋਤ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਕਟਰੀ ਜੰਬੂਸਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਕਦ ਵਜੋਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਰਕਮ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਰਕਮ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਚੈੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਰਿਟਰਨ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਕ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸੱਤ ਚੈੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕਿਹੜੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

XXXXXX

25. ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ

ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗਵਾਹ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ..... ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਚੈੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਖੰਡਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੈ।

25.1 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਨੋਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਉਲੰਘਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2-ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਚੈੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

25.2 ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

*** *** *** ***

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ.] 429

28. ..... ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਕਾਲੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 24 ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ 22.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਝ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਹੇਗੀ। ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

29. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ 22.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ

ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰੀਕਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਨਵੇਂ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੇ ਧੋਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਮੁੱਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਖੂਨ ਦੀ ਰੇਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ।

30. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਾ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸਬੂਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

XXXXXXXX

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅ***ਰੁਲਵੇਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ*** **(2009) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 206** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ***ਐਮ.ਐਸ ਨਾਰਾਇਣ ਮੈਨਨ ਉਰਫ ਮਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ: (2006) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 39*** ਅਤੇ **ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਮਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟਸ: (2009) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 519** ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ N.I. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138

ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ; ਉਹ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਤੁਕਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ; ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ; ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਫੰਡਾਂ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤਾਂ (ਚੈੱਕਾਂ) ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਸਿਰਫ 21,00,000/- ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਹੀ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੂੰ 7 ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 08.01.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ

ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਿਕਲਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਉੱਚੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

XXXXXX

9. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 139 NI ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵੀਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।

10. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 NI ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, 08.01.2018 ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

11. ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਰੁਲਵੇਲੂ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਗਾੜ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਰੁਲਵੇਲੂ ਸੁਪਰਾ ਦਾ ਉਕਤ ਮਾਮਲਾ ਆਈ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ ਅਤੇ

498-ਏ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:

XXXXXX

36. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਹੈ।

11.1 ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਹਿਸ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਆਮ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਅਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਿਯਮ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਉਸਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

12. ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਅਤੇ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ, ਮੁੱਢਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਹਨ: ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ?

XXXXXX

13. ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ

" 118. ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾ:- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ: —

(ਏ) ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹਰ ਸਾਧਨ ਜਦੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਕਿ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(ਸੀ) ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ- ਕਿ ਐਕਸ-ਚੇਂਜ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਡੀ) ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ- ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਹਰ ਤਬਾਦਲਾ ਉਸਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(ਈ) ਇੰਡੋਜ਼ਰਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ- ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੂਚਕਾਂਕ ਉਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ;

(ਐਫ) ਟਿਕਟਾਂ ਬਾਰੇ- ਕਿ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਮਿਸਰੀ ਨੋਟ, ਬਿਲ ਆਫ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜਾਂ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(ਜੀ) ਉਹ ਧਾਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਹੈ - ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਧਾਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਹੈ;

---

[4] ਧਾਰਾ 138 NI ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਚਾਰਜਿੰਗ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

138 ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਆਦਿ ਲਈ ਚੈੱਕ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕਰ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਖਾਤੇ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਵੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ [ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਜੋ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ] ਲਈ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ।

*** *** ***"

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਕ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਧਾਰਕ ਹੈ।

"139. ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ:- ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਕ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 138 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸਮ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਹੈ।

14. ਹੁਣ ਤੱਕ, NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਚੈੱਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਨਾਕਾਫੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾਵਾਂ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਚੈੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਧਾਰਕ ਭਾਵ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

15. **ਰੰਗੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ: (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 441** ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 118 ਅਤੇ 139 ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"26. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਨਾਰਦਨ ਭੱਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਖੰਡਨ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ।

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ.]

27. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਇੱਕ ਉਲਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਖੰਡਨ ਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਕਰਣ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 138 ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈੱਕ ਬਾਊਂਸ ਕਰਨਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਗਲਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਉਲਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

28. ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰਕ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਉਲਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਬੋਝ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ "ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ" ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

XXXXXX

16. ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਹੋਂਦ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਬੋਝ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ N। ਐਕਟ ਦੀ

ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੰਡਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਮਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ:

20. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਦੋ ਵਿਕਲਪ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਹੋਂਦ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੰਨੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਹਾਲਾਤ

ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੋਝ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

21. ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੇਸ ਯਾਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੇਸ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੇਸ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਖੰਡਨ ਸਬੂਤ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੀਆਂ।

17. NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਝੁਕਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਚੁਕਵਾਂ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ/ਸਮੱਗਰੀ/ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

XXXXXX

18. ਆਪਣੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਉਕਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ? ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ।

18.1 ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰਾਂ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

18.2 **ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ:**

ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ਭਾਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸ਼ਸ਼ੀਮੋਹਨ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ 22,50,000/- ਰੁਪਏ (22 ਲੱਖ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਤ (7) ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੈਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ 7 ਹੋਰ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 100 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ।

18.3 ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

XXXXXX

ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ.]

ਮੈਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਰੋਹਿਤ ਭਾਈ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ

'ਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਲਈ, ਮੈਂ ਸੱਤ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਵੀ ਲਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਜ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਆਜ ਝਗੜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੜੀਅਲ ਲਿਖਤ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਸ਼ੀਮੋਹਨ ਗੋਯੰਕਾ ਰਾਹੀਂ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਂ ਲਈ ਗਈ ਰਕਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਹੈ। (sic) ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੱਦੀ ਲਿਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਰਾਹੀਂ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਝੂਠੀ ਰਕਮ ਹੜੱਪਣ ਲਈ ਸ਼ਸ਼ੀਮੋਹਨ ਗੋਯੰਕਾ ਰਾਹੀਂ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਸ਼ੀਮੋਹਨ ਗੋਯੰਕਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। "

18.4 ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਸੌਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਨੂੰ

ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

18.5 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 21.03.2007 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2008 ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 46499 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸ 54 ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਅੱਜ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਂ ਰੋਹਿਤ ਪਟੇਲ ਰਣਛੋਦਰੇ ਮਸਾਲਾ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਹਾਂ, ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਤੋਂ 22,500,000/- ਰੁਪਏ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਸ਼ੀਮੋਹਨ ਗੋਯੰਕਾ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਮੈਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬੈਂਕ, ਅਲਕਾਪੁਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਨੰਬਰ 763346 ਦੇ ਸੱਤ (7) ਚੈੱਕ 762252 ਨੂੰ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ- ਸਿਰਫ 22 ਲੱਖ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਤਾਰੀਖਾਂ: (1) 01/ 4/ 08, (2) 01/ 05/ 08 (3) 01/ 07/ 08, (4) 01/ 08/ 08 (5) 01/ 10/ 08 (6) 01/ 11/ 08 (7) 01/12/08 ਜਿਸ ਦਾ ਖਾਤਾ 40007 ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਕਾਰਨ ਉਕਤ ਚੈੱਕ ਧੋ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ (7) ਚੈੱਕ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ।

18.6 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਕਤ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ

ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਖਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ, ਬੈਂਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਉਹੀ ਚੈੱਕ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ 21.03.2007 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ-ਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ 01.04.2008 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 01.12.2008 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

18.7 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ; ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜੇ ਉਕਤ ਲਿਖਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤ। ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੀ; ਉਸ ਨੇ ਸੱਤ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਅਜਿਹੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ; ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤ, ਇਸ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੁੱਲ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜੋ ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਭਾਈ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗਵਾਹ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਇਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

19. ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਕੱਚੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਗਵਾਹ ਤੱਥਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣੂ ਸੀ ਆਦਿ ਢੁਕਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਅਤੇ 139 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ; ਜਾਂ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣ ਬਾਰੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਦਫਤਰ 8 ਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬਚਾਅ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਕਾਰਕ ਵੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 22,50,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਚੈੱਕ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਥਿਤ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 7 ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਕਮ (22,50,000/- ਰੁਪਏ ਤੱਕ) ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 21.03.2017 ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

20. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ 'ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਨ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ NI ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। NI ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ

ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਗਾੜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

22. ਉੱਪਰ ਜੋ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ N.I ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

23. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ (ਭਾਵ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ) ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਤੱਕ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 5.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ

ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

23.1 ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 7 ਚੈੱਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਭਾਵ ਕੁੱਲ 42,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ।

24. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1191/2017 ਤੋਂ 1196/2017 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਰ/ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1187/2017 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 08.01.2018 ਦਾ ਆਮ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1881 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ 3-3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ 7 ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅੱਜ ਤੋਂ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ (ਭਾਵ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ) ਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਰਕਮ ਤੱਕ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ

ਕਰੇਗਾ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 5.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ 7 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ।

25. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi